

Pensionat Esplanaden och Karin Larsson

Om en kvinnlig företagare i 1930-talets Östersund

Av Kerstin Ellert

Karin Larsson.

Karin bildar familj, skiljer sig och startar egen rörelse

Pensionat Esplanaden, Strandgatan 4 i Östersund, ägdes av en ensamstående kvinna som hette Karin Larsson, född Olofsdottret.

Karin Olofsdottret föddes den 28 april 1891 i Bjärme i Näs. Hon flyttade 1895 till Billsta i Hackås med sina föräldrar storbonden Olof Larsson, hans hustru Karin Johansdottter och sina två syskon Laurentius och Johan. Familjen hade kor, hästar, får och höns. År 1919 övertog gården O'Lars i Billsta Hackås gästgiveri. Karin hjälpte till hemma på gården med gästgiveriet. Hon var duktig att ta hand om gäster och tyckte om att träffa mycket folk.

På en annan storgård i en grannby, Månsta i Näs, föddes Jakob Petrusson den 9 juli 1876. Hans föräldrar var naturläkaren Petrus Jonsson och Kristina Jönsdottter. Jakob från Månsta var änkeman sedan 1917 och han hade en dotter Märta, född 1906. Han och Karin från gästgiveriet i Billsta träffades och fattade tycke för varandra. Jakob var 15 år äldre än Karin. Karin blev med barn i början av 1919. Jakob var far till det väntade barnet.

Paret gifte sig och Karin flyttade till Månsta och fick efternamnet Petrusson. Hon trivdes inte i Månsta. Hon saknade alla intressanta människor hon träffade på gästgiveriet i Billsta. Därför åkte hon ofta hem till Billsta. Hon pratade med Jakob om att de borde flytta till stan, till Östersund, och öppna ett gästgiveri där. Jakob köpte gamla gästgivargården med servering och rum för resande på Kyrkgatan 11 i Östersund den 17 november 1925 för 10 000 kronor. Karin och Jakob, Jakobs 19-åriga dotter Märta och deras gemensamma barn Ollie, Kjell

och Karin flyttade till Kyrkgatan 11 i Östersund den 9 december 1925. Jakob fick tillstånd till att ha uthyrning av rum och försäljning av pilsnerdricka från den 1 januari 1926 på Kyrkgatan 11. Gästgiveriet på Kyrkgatan 11 låg mitt emot Epidemisjukhuset.

Familjen Petrusson. Kortet är taget när familjen bodde på gästgiveriet Kyrkgatan 11.

Foto: Lingsell.

Äktenskapet mellan Karin och Jakob var redan från början stormigt. Det blev inte bättre av att de flyttade till Östersund. Karin hade hoppats på det, men Jakob var inte nöjd med sin hustrus leverne i Östersund. Det blev medling i äktenskapet den 9 mars 1927 och samma dag stämde Karin sin man Jakob till hemskillnad och målet kom upp i Rådhusrätten i Östersund. "Enär i äktenskapet mellan mig och min man djup och veraktig öndring är rådanade och vi på grund härav under den senaste tiden levat åtskilda får jag härmed sördamt anhålla om laga kallelse och stämning å min bemälda man som nu är boende i Månsta... Jag yrkar bliva tillerkänd vårdnaden av våra tre barn... och andarbåll...". Skilsmässor var ovanliga på 1920-talet och det var ännu vanligare att en kvinna tog initiativ till en skilsmässa.

Efter många och långdragna förhandlingar i rätten så beviljades paret hemskillnad. Under hemskillnadsåret bytte Karin Petrusson namn till Larsson efter sin far, men båda efternamnen användes parallellt under flera år. Jakob sålde Kyrkgatan 11 den 6 maj 1927 för 17 950 kronor och Karin köpte en egen pensionärsrörelse. Hon köpte Pensionat Esplanaden på Strandgatan 4 den 1 juni 1927 (köpekontrakt den 2 maj 1927) för 30 000 kronor med 6 procents ränta, skuldebrev från Magne Wallin. Strandgatan 4 låg i kvarteret Auditören.

Strandgatan 4.

Foto: Jamnits bildarkiv.

Nu hade Karin ett eget pensionat med rumsuthyrning och matservering. Hon ansökte den 21 februari 1928 hos stadsfullmäktige om tillstånd att i samband med servering av mat till spisande gäster utskänka pilsnerdricka på Esplanaden, men ansökan återtogts utan beslut.

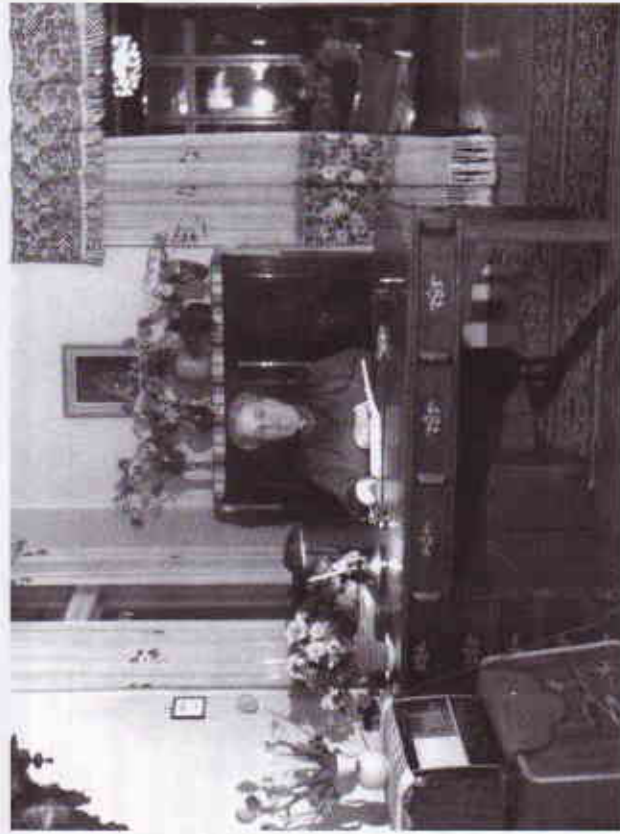
Karin ansökte igen hos stadsfullmäktige om tillstånd att i samband med servering av mat till spisande gäster utskänka pilsnerdricka på Esplanaden. Nykterhetsnämnden avstyrkte bifall när fru Karin Larsson den 31 mars 1927 dömts för olaga försäljning av dricka och dessutom nykterhetsnämnden även av andra orsaker ansåg henne olämplig att sköta dylik utskänkning. Det var hennes förre man som anmält att hon utskänkt dricka och alkohol på gästgiveriet han ägt på Kyrkgatan 11, då hon bodde kvar där ett tag efter hemskillnaden. Det var han som haft tillståndet till uthyrning och utskänkning. Hon var inte att lita på i nykterhetshänsende, ansåg nämnden. Nämnas kan att hon sökt att få överta mannens tillstånd men nekats detta av denna anledning. Hon dömdes till böter för att ha utskänkt alkoholfri dricka och hyrt ut fyra rum på Kyrkgatan 11. Även stadsfullmäktige avstyrkte den 15 maj 1928 bifall till Karin Larssons ansökan om tillstånd till Pensionat Esplanaden med 14 röster mot 9, enligt nykterhetsnämndens förslag.

Rättegången om skilsmässan fortsatte 1928 och i början av 1929. Karins man Jakob gjorde allt för att stoppa sin hustrus möjligheter att försörja sig som gästgiverska och pensionatsägarinna av Pensionat Esplanaden under och efter skilsmässan. Han anmälde henne flera gånger för olika nykrerhetsfrågor och sedlighetsfrågor. Karin var dock en stark kvinna och hon fortsatte trots dessa motgångar att bygga upp Pensionat Esplanaden. Hon fick så småningom rätt att servera pilsnerdricka.

Lite om huset

Huset Strandgatan 4 låg på gårdstomt 159. En ansökan, inskickad av Nils Olof Näs, om byggande av bostadshus på tomten beviljades 1883. Trävaruhandlaren Nils Olof Näs ägde under 1880-talet större delen av kvarteret Auditören. En ansökan om nybyggnad på tomten skickades in 1900 av sonen Pär Näs. Huset ritades av arkitekten Adolf Emil Melander år 1900. Arkitekten Melander (1845-1935) växte upp på Prästgatan i Östersund, där fadern hade bageri. Melander ritade en rad hus i Östersund, bland annat Grand Horell, Jämtlandspostens hus, Flickskolan och Norra skolan. Ansökan avsågs först av Byggnadsnämnden, men blev sedan godkänd den 6 augusti 1900, undertecknad av Isidor von Stapelmohr. Ansökan om fastställande av ändringsritning godkändes 1901 och om reparationsarbeten 1914. Detta hände innan Karin Larsson köpte huset.

Karin Larsson i sitt kontor.

1927 ansökte Karin om reparationsställstånd, som inte beviljades. Hon ansökte 1935 åter om reparationsställstånd, som beviljades och 1937 om anstånd med reparationen som inte var färdig. Denna ansökning beviljades också.

1945 ansökte hon om uppsättande av ljusskylt med texten Pensionat, röd och blå text på ljusgul botten. Ansökan beviljades. Hon fick 1947 vitesföreläggande om borttagning av skylt, men fick samma år nytt lov till att uppsätta skylt med text Horell, en utstående skylt med gröna plåtbockstaver på benvit botten. 1948 beviljades utförande av ändringsarbeten, bland annat av fönstret och fasad.

Ritningen av skylten.

1969 ansöktes om lov att utföra rivning av huset och det beviljades den 8 oktober samma år. Ansökan var gjord av FAKO, Karl Nilsson. Huset måste rivas när man skulle bygga nya Frösöbron 1970.

Pensionatets verksamhet

Pensionatet användes flitigt av landsbygdens folk. Bönderna och deras familjer sov över när de var tvungna att stanna kvar i stan. Karin hade även inneboende som hyrde rum längre tid på pensionatet. Ofta ensamstående män.

Pensionatet blev en samlingsplats för Hackåsbor på visit i Östersund. Man samlades där en stund även om man inte låg över i stan. Alla blev serverade god mat och dricka och hade trevlig samvaro. Man kände sig hemma hos Karin eftersom hon var "hemifrån".

Hon hade hela tiden hand om två av sina barn Olle och Karin, födda 1919 och 1924, samtidigt som hon arbetade med pensionatet. Ett av barnen, Kjell, född 1921, bodde hos pappan efter skilsmässan. Det var inte lätt att vara ensamstående mamma på 1920- och 1930-talet eftersom det inte fanns barnpassning. Även detta anmälde hennes före detta man. Han ansåg att hon försummade barnen eftersom hon arbetade med pensionatet. Det fanns dock personal anställda på pensionatet som både kunde hjälpa till med barnen, följa dem till skolan och hjälpa dem med läxor. Karin ägnade sig själv också åt barnen en hel del och de var ofta hos mormor och morfar i Billsta när de var små och hade skollov.

Karin, barnen och personal på Pensionat Esplanaden. Notera att matsalen är till böger. Foto: Lingvell.

Margitester från seminariet. Läroverkets och seminariets öffna lärare hade sin matpension på pensionatet under många år. Längst till höger i andra raden står lärarinnan i måttkollektionarriet Margit Fasting. Fru till landsammanhvarje Eric Fasting. Övriga är elever från seminariet. Foto: Janatlis bildarkiv.

Karin skötte pensionatet väl, många gäster återkom och trivdes mycket bra hos henne. Karin fortsatte driva pensionatet tills hon på grund av ålder inte orkade längre. De sista åren arrenderade hon ut pensionatsdelen.

Det gamla fina huset revs 1970 för att ge plats åt den nya Frösöbron.

Ruminteriör.

Pensionat Esplanaden, Karin Larssons 60-årsdag 1951. Med på bilden är dottern Karin, sonen Olle med hustru och tre barnbarn.